

De Bittere Nasmaak van Heineken in Zuid Afrika, / 3

Open brief aan Charlene de Carvalho-Heineken

Beste Charlene,

- Internationaal - U bent volgens Quote 500 de rijkste Nederlander op het moment en waarschijnlijk bent u het zelfs de komende jaren. Het is voor mij moeilijk voor te stellen hoe het is om de rijkste te zijn in een welvarend land als Nederland. Ik woon al een aantal jaren in Zuid-Afrika, een land met zwerende wonden uit het verleden en een ingewikkeld heden. In deze maatschappij zijn onzekerheid, ongelijkheid en geweld de alledaagse ingrediënten van het bestaan. Ik kies ervoor om niet aan deze realiteit te ontsnappen en mijn relatief bevoorrechte positie als onderzoeker in te zetten om mensen te ondersteunen die deze realiteiten willen veranderen.

Ik zou u graag opheldering vragen over uw visie op de troebele bedrijvigheid van Heineken in Zuid Afrika. Wat is uw positie in relatie tot de arbeiders in de Sedibeng brouwerij in Johannesburg?

Vaste aanstelling

Allereerst is het van belang de werkelijkheid van de arbeiders kort te beschrijven. Heineken SA sluit contracten met bedrijven die arbeid verkopen aan de Sedibeng brouwerij. Door de samenwerking met een reeks van zulke bedrijven, labour

brokers genaamd, staat Heineken uitbuiting toe. Met uitbuiting bedoel ik gebruik van iemand maken zonder daar naar waarde voor te belonen. Werkers hebben jarenlang tijdelijke contracten onder hun neus geduwd gekregen en velen zijn er in loon en voorwaarden op achteruit gegaan. Ondertussen stijgen de prijzen van voedsel, transport en basisbenodigdheden zoals elektriciteit en water.

De permanente onzekerheid ("flexibiliteit van arbeid") heeft resentment en verdeeldheid gezaaid onder Zuid-Afrikaanse arbeiders. Ze willen in vaste dienst bij Heineken. Het spelen met mazen in de wet rondom de verkoop van arbeid en diensten gaat ten koste van de behoeften van de mensen en de alledaagse realiteit van de 'line checker', 'forklift driver' or 'bottle sorter' die arm blijft na jaren trouwe dienst aan de brouwerij. De bittere nasmaak van Heineken SA is nu gerijpt tot legale en directe actie door honderden arbeiders. Meer dan 468 labour broker werkers hebben een zaak aangespannen bij de Commission for Conciliation, Mediation and Arbitration (CCMA) tegen de Nederlandse bierbrouwer. Ze willen in vaste dienst bij Heineken SA voor een redelijk loon en gunstige arbeidsvoorwaarden. In andere woorden, ze willen niet meer uitgebuit worden.

Rode kaarten

De Zuid-Afrikaanse ervaring reflecteert een bredere ontwikkeling in het bedrijf Heineken en is onderdeel van de globale neoliberalisering van de economie. De verregerende versplintering van het productieproces in de waardenketting van bier verknijpt de relaties aan de lopende band en in distributiecentra. Werknemers van labour brokers worden op vele manieren onderscheiden van elkaar en van Heineken personeel. De discriminatie uit zich in ongelijke toegang tot de personeelskantine, verschillende uniformen, strijd om gunsten van leidinggevend en massale uitschrijvingen bij de vakbond.

Ook in Nederland zijn hier voorbeelden van te noemen. Sligro koopt (delen van) distributie en groothandel over. Met de overname door Sligro gaat personeel er in arbeidsvoorwaarden op achteruit. Lonen worden 'bevroren' en het aantal vrije dagen wordt minder. Ook hier dringt de bittere nasmaak van Heineken door. De structurele inzet van uitzendkrachten verhindert het opbouwen van langdurige collegiale relaties met vertrouwen en zorg voor elkaar. Wanneer er iets misgaat krijg je tegenwoordig een officiële waarschuwing. In Zuid Afrika zijn dit rode en gele kaarten. Formele procedures en arbeidsverhoudingen smeden spanning in

plaats van kameraadschap en samenwerking. De afstand tussen Heineken en de arbeiders die het bier maken, verpakken en naar de klanten brengen wordt groter. Tegelijkertijd wordt de verantwoordelijkheid van Heineken voor rechtvaardige arbeidsverhoudingen steeds kleiner. Het geliefde “rooie rouwe” bedrijf van Freddie in Amsterdam is getransformeerd naar een keiharde multinational waar de waarde(ring) van de werknemer verzuipt in hebzucht en winstbejag.

Winst ten koste van mensen

Waarom wil Heineken SA niet luisteren en in gesprek met de mensen die de bier productie draaiende houden? Heineken SA managers zoeken contact met de lokale NGO die de Sedibeng arbeiders ondersteunt (Casual Workers Advice Office), studentenactivisten die zich boos maken over de uitbuiting van Afrikanen en zelfs met de minister van arbeid. De mogelijkheden voor uitbuiting in de wet zijn de maatstaaf geworden voor de inrichting van het productieproces in plaats van de behoeften van mensen. Tegen de honderden arbeiders die steeds weer contracten moeten tekenen met nieuwe labour brokers zegt Heineken SA dat ze alleen met de vakbond onderhandelen. Dat deze werknemers geen lid zijn van de vakbond en wensen zichzelf te representeren, wordt ronduit genegeerd. Zo sluit Heineken de arbeiders uit van enige vorm van onderhandeling. Zonder rechten groeit uitbuiting exponentieel.

Mijn interpretatie van deze acties is dat Heineken de hoogste prioriteit geeft aan het zekerstellen van de reputatie bij mensen in machtsposities en potentiële consumenten. Aan de pogingen van de arbeiders om door middel van gesprek tot betere verhoudingen te komen, wordt totaal voorbij gegaan.

Mevrouw de Carvalho-Heineken, gezien uw persoonlijk vermogen en de enorme winsten die Heineken trots communiceert in de media vraag ik: hoe verantwoordt Heineken de winsten gegenereerd door uitbuiting van arbeiders die hun recht op onderhandeling niet kunnen uitoefenen door de manier waarop Heineken het productieproces organiseert? Waar is de schaamte voor de verslechterende arbeidsverhoudingen en uitbuiting in Zuid-Afrika met haar diepgewortelde en toenemende armoedeproblematiek? Hoe voelt u zich daarover als machtige speler in een veld van multinationale bedrijven? Hoe ziet u de toekomst voor uzelf en voor de arbeiders over de hele wereld die uw winsten genereren?

Met vriendelijke groet,

Dr. Femke Brandt